

Riigikogu
riigikogu@riigikogu.ee

Teie 26.01.2026 nr 2-3/15-457, 7-
1.2/26-00176-2/
Meie 13.02.2026 nr 6-1/245-2

**Vastus Riigikogu liikme kirjalikule
küsimusele (KK 457)**

Lugupeetud Riigikogu esimees

Vastan Riigikogu liikme Aleksandr Tšaplõgini esitatud kirjalikule küsimusele „Riiklik poliitika ja rahastamine autismispektrihäirega laste toetamise valdkonnas“.

1. Milline on olnud riigi poolt autismispektrihäirete uuringuteks eraldatud rahaliste vahendite kogumaht viimase kümne aasta jooksul (aastate ja rahastamisallikate lõikes)?

Mõistan, et küsimuse eesmärk on saada selge ja läbipaistev pilt, kui palju riik on autismispektrihäiretega seotud uuringutesse panustanud ning kust need vahendid on tulnud. Kahjuks ei ole Sotsiaalministeeriumil võimalik anda viimase kümne aasta kohta ühtset ja detailset koondülevaadet aasta, konkreetse uuringuteema ja rahastusallika lõikes, sest sellist terviklikku arvestust ei peeta ühes keskses registris: uuringuid tellivad eri asutused (ministeeriumid ja nende allasutused) ning neid rahastatakse ja hangitakse mitmel viisil (nt hangetena, teadus- ja arendustegevustena, andmepõhiste analüüsidenä Statistikaameti jm kaudu), lisaks kasutatakse riigieelarvele ka Euroopa Liidu ja muid rahastusallikaid.

Erivajadustega laste ja perede olukorra paremaks mõistmiseks on planeeritud **2026. aastasse laste õiguste ja vanemluse uuring**, mille fookuses on erivajadustega laste ja nende vanemate teadlikkus, hoiakud ja kogemused seoses lapse õiguste ja vanemlusega.

2. Millised kehtivad meetmed, programmid ja teenused on praegu ette nähtud autismispektrihäirega laste ja nende perede toetamiseks (sh tervishoiu-, haridus- ja sotsiaalvaldkonnas)?

Autismispektrihäirega lapse perel võib sageli vaja olla tuge korraga mitmest kohast – tervishoiust, haridussüsteemist ja kohaliku omavalitsuse sotsiaalteenustest – ning kõige olulisem on, et abi oleks kättesaadav ja teekond oleks pere jaoks võimalikult lihtne.

Ülevaade kehtivatest meetmetest, programmide ja teenustest valdkondade lõikes, mis toetavad autismispektrihäirega lapsi ja nende peresid (sh tervishoiu-, haridus- ja sotsiaalvaldkonnas).

Tervishoid ja vaimse tervise abi

- Tervisekassa andmetel tasuti 2025. aastal raviarveid pervasiivsete arenguhäirete (F84) eest ligikaudu 2,94 miljoni euro ulatuses 3847 inimese eest. Võrdluseks: 2024. aastal oli selleks 2,58 miljonit eurot 3454 inimese eest.
- Kavandatud ja rakendatud on samme vaimse tervise teenuste mahu ja kättesaadavuse suurendamiseks kogu Eestis, sh:
 - vaimse tervise teenuste suurendamine esmatasandi tervishoius (iseseisva psühholoogilise ravi loomine, psühholoog-nõustaja teenuste lisandumine ja vaimse tervise õdede teenuste rahastamine perearstikeskustes).

Haridusvaldkond ja tugispetsialistid

- Koolipsühholoogide, sotsiaalpedagoogide ja teiste tugispetsialistide teenuse arendamine ning toetamine koostöös KOV-idega.

Sotsiaalvaldkond ja kohaliku omavalitsuse tugi

- Kohalikele omavalitsustele loodi läbi toetusfondi riiklik püsirahastus psühhosotsiaalse ja psühholoogilise abi teenuste osutamiseks.
- 2022. aastal valmistati ette seadusemuudatus, mis võimaldab KOV-idel saada andmeid laste kohta, kellele on taotletud puude raskusastet sõltumata sellest, kas lapsel puude raskusaste tuvastatakse või mitte. See tähendab, et 2023. aasta alguses on KOV sotsiaaltöötajatel ülevaade kõigist enda piirkonnas elavatest lastest, kellele on puude raskusastet taotletud. 2023. aastal käivitus automaatne andmevahetus, et KOV lastekaitsetöötajal tekiks õigus potentsiaalselt abivajavaid peresid proaktiivselt abistada, ennetades seeläbi abivajaduse süvenemist.
- Samuti jõustus 2023. aasta jaanuaris muudatus, mis võimaldab KOV-idel riigieelarvest eraldatavat toetust (toetusfondi vahendeid) kasutada senise raske ja sügava puudega laste sihtrühma asemel kõigi suure hooldus- ja abivajadusega laste abistamiseks. Lisaks võimaldab muudatus KOV-idel kasutada toetust seniste sotsiaalteenuste (lapsehoid, tugiisik, sotsiaaltransport) asemel sellise toe osutamiseks, mis ennetavad abivajaduse süvenemist ja aitavad vähendada perekonna hoolduskoormust.
- Potentsiaalselt võib vajaduspõhiselt olla autismispektrihäirega lastele sobiv ja vajalik suure hooldus- ja abivajadusega laste hoiu teenus, mis on reguleeritud sotsiaalhoolekande seaduses. Teenuse saamiseks peaks lapsevanem pöörduma enda elukohajärgse kohaliku omavalitsuse poole. Teenust saab kasutada kuni lapse 18-aastaseks saamiseni; teenuse vajaduse hindab kohalik omavalitsus koostöös vanema ja teenuseosutajaga ning hoiu teenuse eelduseks ei ole tingimata puude raskusastme olemasolu. Kohaliku omavalitsuse ülesanne on hinnata lapse ja pere abivajadust ning sellest lähtuvalt pakkuda vajalikke meetmeid lapse ja pere toetamiseks. Hoiu teenus on mõeldud ka lapse hoiuks peale koolipäeva ning selle eesmärk on toetada vanema võimalust töötada ja vähendada hoolduskoormust. KOV ei pea teenust ise osutama – teenust saab osta teenuse pakkujalt; KOV võib suunata lapsevanema teenusepakkuja poole ja sõlmida lepingu pere valitud teenusepakkujaga.

Rehabilitatsioon ja korralduse muutmine

- Sotsiaalministeerium on hetkel ringi kujundamas sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse korraldust ja rahastust, et see vastaks paremini inimeste vajadusele, oleks kiiremini ja lihtsamini ning inimese ravi- ja abivajaduse teekonnaga paremini integreeritud. Rehabilitatsiooniteenuste korraldus praegusel kujul Sotsiaalkindlustusamet korraldusel jätkub 1. oktoobrini 2027 ning praeguste plaanide kohaselt on kavas uutel alustel rehabilitatsiooniteenuste korraldus samuti 1. oktoobrist 2027. aastal. Nii nagu KOV

teenuste puhul, on plaanis, et teenuse saamise aluseks ei peaks olema see, kas lapsel on puude raskusaste tuvastatud, vaid lapse tegelik teenusvajadus.

Valdkondadeülene tugi, juhised ja teekonna lihtsustamine

- Erivajadustega laste tugisüsteemi reformi raames kinnitati 2024. aastal "Lastele sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusvaldkonnas integreeritud vajaduspõhise toe ning hindamiste konsolideerimise kava". Kava rakendamine on kavas selleks, et vähendada lapsevanemate koormust, tagada laste ja perede jõudmine vajaduspõhiste teenustele ning toeni kiiremini ja lihtsamalt.
- Erivajadusega lapse vanemale vajaliku abi ja õige asutuse leidmiseks loodud juhendmaterjal "Kes aitab ja kuhu pöörduda, kui laps vajab rohkem tuge?" eesti, inglise ja vene keeles.
- Töötame välja ja arendame uusi sekkumisi lastele ja nende peredele erinevate terviseseisundist tulenevate toimetulekuraskustega tegelemiseks. Üheks selliseks sekkumiseks on ärevushäirega riskiga lastele ja nende peredele mõeldud "Cool Kids" programm, mille esimeste gruppidega on plaanis alustada 2026. aasta alguses. Programm pakub tuge ning õpetab toimetulekuoskusi 7–12 aastastele lastele ning nende vanematele.
- 2025. aastal käivitus terviseprobleemiga laste infoteenus. Lapse püsiv tervisemure on iga lapsevanema jaoks suureks elumuutuseks. Riigiportaali eesti.ee on koondatud ülevaade terviseseisundi tõttu püsivat tuge vajava lapse toetamisega seotud info, et mitut eluvaldkonda puudutav info oleks leitav ühest kohast.
- 2025. aasta lõpus käivitus automaatne infovahetus tervishoiu ja sotsiaalvaldkonna vahel, mis aitab terviseprobleemiga lapse perele kiiremini vajalikku abi pakkuda. Oluline on, et sotsiaalvaldkonnale ei edastata lapse diagnoosi ega meditsiinilisi üksikasju – teavitus sisaldab vaid infot, et piirkonnas elab laps, kes võib vajada lisatuge. Infovahetus toimub terviseseisundi tõttu püsivat tuge vajavate laste puhul, kel on diagnoositud: mõlema silma pimedus, harvikaigus, vähidiagnoos, Rett'i sündroom, Downi sündroom või vaimne alaareng.
- Lisaks koostati 2025. aasta lõpus "Terviseprobleemiga laste ja nende perede toetamise hea tava", et toetada pikaajalise haiguse või erivajadusega lapsi ja nende peresid terviklikumalt. Hea tava juhendis on eraldi peatükk autismi raskemate vormide kohta. 2026. aastal korraldab ministeerium seminare Lõuna-, Lääne- ja Ida-Eestis muuhulgas hea tava tutvustamiseks sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusvaldkonna spetsialistidele. Materjal on trükitud kahes tiraažis (kokku 1000 eksemplari) ning jagatud spetsialistidele ja asutustele üle Eesti.
- 2026. aasta alguses on plaanis tutvustada "Lastele suunatud ruumide kujundamine tugiteenuste osutamiseks igapäevakeskkonnas" juhendmaterjali (KOV-id, koolid ja lasteaiad, haridustöötajad, erialaspetsialistid, tervishoiu-, sotsiaal- ja rehabilitatsiooniteenuste korraldajad jm).
- 2026. aastal on plaanis tellida laste vaimse tervise teekonna analüüs. Seda kavandavad ühiselt mitmed poliitikavaldkonnad ja Tervisekassa, et kujundada lapse liikumise teekond erinevate süsteemide vahel (sh haridus-, sotsiaal- ja tervisevaldkonna teenuste vahel) sujuvamaks ja tõsta selgust erinevate osapoolte rollidest toe pakkumisel.

3. Milliseid täiendavaid meetmeid ja programme on kavas rakendada lähiaastatel ning millised asutused vastutavad nende elluviimise eest?

Sotsiaalministeerium planeerib 2026. aastal ellu viia katseprojekti Kanadas välja töötatud "More than words" sekkumise rakendamiseks. Sekkumine on sihitatud autismispektrihäirega lastele (kuni 6-aastastele) ning nende lähedastele. Katseprojekti raames planeerime antud sekkumise läbiviimise koolitust pakkuda 12 logopeedile, kes hakkavad paaristööna läbi viima antud sekkumist (grupi moodustavad ca 8 last ja vanemad). Käesoleval hetkel on üleval hanked antud sekkumise rakenduspartneri ja teostatavuse uuringu läbiviijate

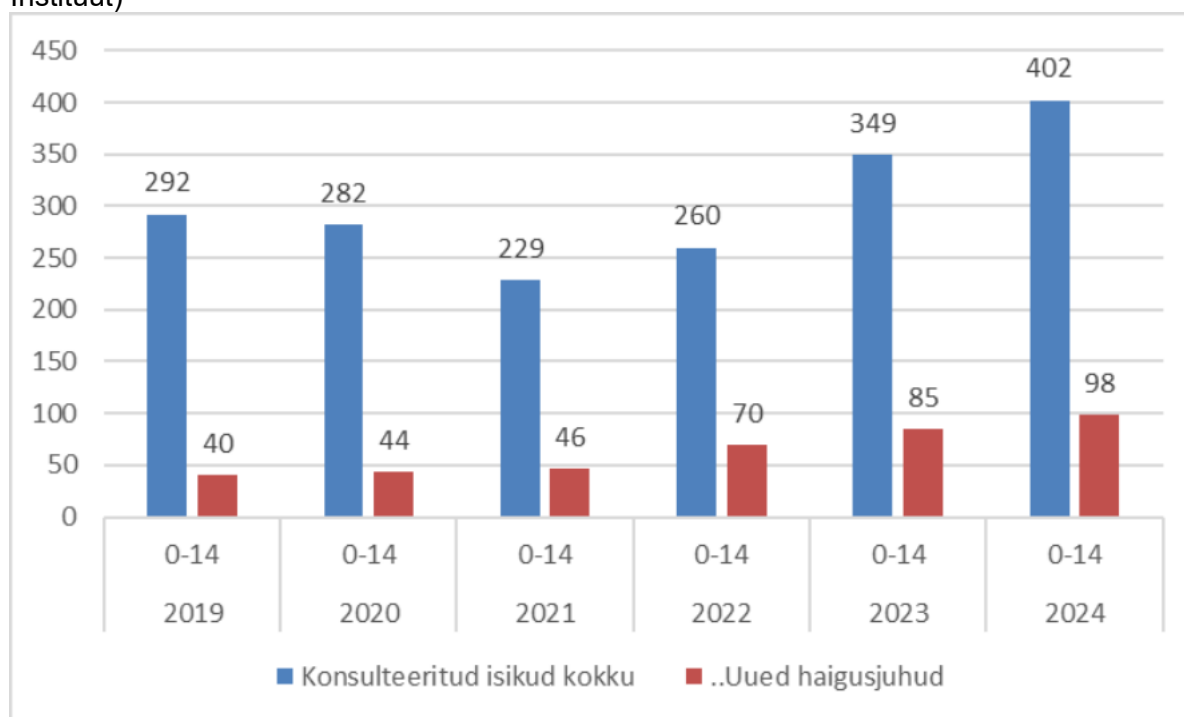
leidmiseks. Tegevust rahastatakse “Mitmekülgse abivajadusega lastele teenuste välja töötamine ja arendamine” projekti vahenditest.

4. Milline on ametlik statistika autismispektrihäirega laste arvu kohta Eestis ning milline on prognoos järgmiseks 5–10 aastaks?

Ühtset, avalikult kättesaadavat koondstatistikat autismispektrihäirega laste koguarvu kohta Eestis praegu ei ole. Küll aga saab ametlikest andmeallikatest teha järeldusi diagnooside registreerimise ja teenusekasutuse trendide kohta:

- Tervise Arengu Instituudi tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas võimaldab vaadata, kui palju inimesi (sh lapsed vanuses 0–14) on kalendriaasta jooksul psühhiaatri ambulatoorsel vastuvõtul saanud lõpliku kliinilise põhidiagnoosina F84 pervasiivsed arenguhäired, sh täpsemalt F84.0–F84.1 (lapse ja atüüpiline autism). Need andmed ei hõlma kõiki autismispektrihäirega lapsi, vaid annavad ülevaate neist, kes on vastaval aastal psühhiaatri vastuvõtule pöördunud ja kellel diagnoos registreeriti põhidiagnoosina. Isikud kajastuvad tabelis üldjuhul ühekordselt; erandina loendatakse juhud eraldi, kui samal inimesel on aasta jooksul põhidiagnoosina registreeritud kaks või enam erinevat psühhiaatrilist esmadiagnoosi.

Joonis 1. Psühhiaatri poolt ambulatoorselt konsulteeritud isikud diagnoosi (F84.0–F84.1 lapse ja atüüpiline autism), soo ja vanuserühma (0-14-aastased) järgi (Allikas: Tervise Arengu Instituut)

- Sotsiaalkindlustusamet koondab ja avalikustab statistikat laste ja täiskasvanute kohta, kellele on määratud puude raskusaste, sh on võimalik eristada funktsiooni kõrvalekaldena psüühikahäiret ja vanuserühmi 0–15 ning 16–17. See ei kajasta üksnes autismispektrihäirega lapsi (sihtrühm on laiem) ning kõigil autismispektrihäirega lastel ei ole puudeaste tuvastatud, kuid andmed võimaldavad hinnata trende, mis hõlmavad ka autismispektrihäirega lapsi. Need andmed on avalikult kättesaadavad alates 2023. aastast.

Tabel 1. Puuetega laste (vanusgrupid 0-15 ja 16-17 aastat) arv funktsiooni kõrvalekalde lõikes aasta detsembrikuu seisuga (Allikas: Sotsiaalkindlustusamet)

Puude alus	2023	2024	2025
Liikumisfunktsiooni kõrvalekalle	1 199	1 147	1 036
Muu funktsiooni kõrvalekalle	3 685	2 977	2 235
Nägemisfunktsiooni kõrvalekalle	258	259	242
Kuulmisfunktsiooni kõrvalekalle	430	421	417
Keele-kõne funktsiooni kõrvalekalle	3 180	3 247	3 052
Intellektihäire	642	953	1 156
Psüühikahäire	5 183	4 629	3 938

Sotsiaalministeeriumile teadaolevalt ei ole Eesti kohta koostatud eraldi prognoosi, kuidas autismispektrihäirega laste ja noorte arv lähitulevikus muutub. Samas on tõenäoline, et Eesti järgib rahvusvaheliselt täheldatavat mustrit. Värskest avaldatud uuring, mis kasutas Globaalse haiguskooormuse (Global Burden of Disease) 2021. aasta andmestikku, leidis, et autismispektrihäirega laste ja noorte arv jätkab prognoositud perioodil (kuni aastani 2036) kasvu ning kasvu täheldatakse eriti kõrgemalt arenenud riikides ([Zhang ja teised, 2026](#)).

Laste terviseandmed on eriliigilised isikuandmed ja seetõttu kõrgendatud kaitse all, mistõttu suhtuvad Sotsiaalministeerium ja registripidajad nende kogumisse ja koondamisse erilise ettevaatusega. Samas on põhjendatud huvi ja selgelt määratletud vajaduse korral võimalik teha asjakohastes andmebaasidesse ja registritesse päringuid ning koostada hinnang autismispektrihäirega laste ja noorte arvu kohta, tagades täieliku vastavuse isikuandmete kaitse nõuetele.

5. Millised on kehtivate ja kavandatavate autismispektrihäirega laste toetamise meetmete eelarved, tähtajad ja rakendamise etapid, et peredel oleks võimalik hinnata riigi tegelikke samme, mitte üksnes deklaratiivseid kavatsusi?

Autismispektrihäirega laste toetamiseks on kavandatud tõenduspõhine varajase sekkumise katseprojekt, mille raames piloteeritakse „More than words“ sekkumist. Selle katseprojekti hangemenetluses on pakkumuste esitamise tähtaeg 20.02.2026 ning paralleelselt hankega toimub sekkumise materjalide tõlkimine eesti keelde. Hankepartneritega sõlmitakse lepingud 13 kuuks. Katseprojekti käigus hinnatakse muu hulgas sekkumise teostatavust Eesti oludes, mis annab aluse edasisteks arendusteks (sh võimaliku laiendamise kavandamine teistele sihtrühmadele ning vajadusel meetodika kohandamine). Katseprojekti eelarve on hinnanguliselt ligikaudu 233 000 eurot; see hõlmab spetsialistide koolitamist ja supervisioone, rakenduspartneri tasu, teostatavuse uuringut ning materjalide kohandamist. Teised sihtrühma toetavad meetmed on kirjeldatud eespool küsimuse 2 vastuses. Haridusvaldkonna tegevuste, programmide ja muude meetmete täpsemat infot palume küsida Haridus- ja Teadusministeeriumist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Karmen Joller
sotsiaalminister

Gerli Baida
Gerli.Baida@sm.ee